

Az Európai Unió kohéziója és versenyképessége a stratégiák szintjén

© EPERJESI Zoltán
Széchenyi István Egyetem, Győr
zoltan.eperjesi76@gmail.com

A lisszaboni stratégia újraindításával a kohéziós politika sokkal erősebben koncentrálna a tudásalapú gazdaság megteremtésére, a kutatás-fejlesztés, valamint az innováció fontosságára. Az első pontban két táblázattal szemléltem a konvergencia és a regionális versenyképesség forrásainak megoszlását a 2007-2013-ig terjedő időszakban. Az első számú táblázatból jól megfigyelhető, hogy a közép-kelet európai volt szocialista országok, valamint a mediterrán országok, leszámítva Franciaországot és Spanyolországot, a rájuk eső forrásokat kohéziós és konvergencia célkitűzésekre költik. Csupán Csehország és Szlovákia esetében történik minimális forrásallokáció a versenyképesség célkitűzés javára. Fordított a helyzet az EU fejlett magrégióiban, ahol a források meghatározó hányadát a versenyképesség fokozására használják fel.

A tanulmány második pontjában taglalom az Európai Unió Európa 2020 elnevezésű stratégiáját, amely jelentős paradigmaváltást jelent a lisszaboni stratégiához képest. Míg a lisszaboni stratégia az unió szociális kohézióját tartotta elsőszámú prioritásának, addig az Európa 2020 stratégia a versenyképesség növelésére helyezi a fő hangsúlyt.

A tanulmány harmadik pontjában ismertetem a 2000-2006-ig, valamint a 2007-2013-ig terjedő költségvetési időszakok forrásallokációjában bekövetkezett lényeges különbségeket. Az összehasonlító táblázatból jól láthatók a szerkezeti változások. A 2007-2013-ig terjedő költségvetési időszakban megállapítható, hogy a versenyképesség irányába tolódott el a hangsúly. A versenyképesség előirányzatra szánt kiadások éves szinten 6-7%-kal növekednek a közösségi agrárpolitika rovására, amely éves szinten 3%-kal csökken. Az aktuális költségvetési időszakban rendelkezésre álló 347,410 milliárd euró összeg 81,5%-át a konvergencia célkitűzésre, 16%-át a regionális versenyképesség és foglalkoztatottság célkitűzésre, míg a fennmaradó 2,5%-ot az európai területi kooperációs célkitűzésre fordítják. A versenyképesség célkitűzés irányába történő elmozdulás heves indulatokat fog kiváltani a kohézióban, és gazdasági felzárkózásban érdekelt közép-kelet európai tagállamokból.

Kohézió és versenyképesség az Európai Unióban

A gazdasági, társadalmi és területi kohézió három stratégiai iránymutatásra épül a 2007-2013. közti időszakban. Ezek a stratégiai iránymutatások a következők:

1. a tagállamok, régiók és városok vonzerejének növelése az elérhetőség javításával, a szolgáltatások megfelelő minőségének és szintjének biztosításával, valamint környezetük megőrzésével,
2. az innováció és a vállalkozói szellem, továbbá a tudásalapú gazdaság növekedésének a kutatási és innovációs képességekkel – ideértve az új információs és kommunikációs technológiákat – történő ösztönzése, valamint

3. több és jobb munkahely oly módon történő megteremtése, hogy több embert vonzanak a foglalkoztatás vagy a vállalkozói tevékenység körébe, valamint fejlesztik a munkavállalók és a vállalkozások alkalmazkodóképességét, és növelik a humánerőforrásba történő beruházásokat.¹

A megújított lisszaboni menetrend megvalósítása érdekében az új programoknak a következő elveket kell figyelembe venni. A lisszaboni stratégia újraindításával a kohéziós politika sokkal erősebben koncentrálna a tudásalapú gazdaság megteremtésére, a kutatás-fejlesztésre, valamint az innováció fontosságára. A fenntartható fejlődés további ösztönzést kap a gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi dimenziók közti összhang megteremtésével. A közösségi, valamint nemzeti fejlesztési politikák a környezetvédelmet már növekedést generáló eszköznek tekintik, amely erősíti a versenyképességet és növeli a foglalkoztatást. A környezetvédelmi aspektus már az előkészítési fázisban beépül a programokba és projektekbe. Ezekon felül további hangsúlyt helyeznek a férfiak nők közötti egyenlőségre, és a diszkriminációmentességre.

A konvergencia célkitűzés, vagy a Kohéziós Alap keretében a támogatásra jogosult országoknak és régióknak előnyben kell részesíteniük azokat az európai projekteket, amelyek a területükre vonatkoznak. Különös hangsúlyt kell helyezni a TEN közlekedési projektek esetében a határokon átnyúló kapcsolatoknak. A vasúti infrastruktúra fejlesztésénél a nagyobb hozzáférés biztosítására kell törekedni. A regionális fejlesztés előmozdítását szolgáló közlekedési infrastruktúrák hatékonyságának előmozdítása céljából a földrajzilag elszigetelt, kieső területeket be kell kapcsolni a TEN közlekedési projektekbe.

A megújított lisszaboni menetrend az eredeti alapkoncepcióhoz képest jelentős változtatásokat hozott. Míg a lisszaboni stratégia a kohézióra koncentrált, és a versenyképességet elhanyagolta, addig az új menetrendben már találunk versenyképességet serkentő célkitűzéseket. Azok a tagállamok például, amelyek mind a Kohéziós Alapból, mind a Strukturális Alapokból támogatásban részesülnek, a TEN projektek finanszírozásához a Kohéziós Alap forrásait használhatják, míg a gazdasági növekedést erősítő infrastruktúrafejlesztéseknél a Strukturális Alapok állnak rendelkezésre.²

Az unió növekedésre és munkahelyteremtésre irányuló céljai megkövetelik a gazdaság tudásalapú tevékenységek irányába történő strukturális elmozdulását. Az uniónak nagyon sokat kell tennie a kutatás és technológiai fejlesztés területén. Ezen a területen a magánszektorban még szembetűnőbb a lemaradás. A lisszaboni célkitűzésben meghatározott GDP 3%-ának megfelelő K+F beruházások messze nem teljesülnek az unió területén. Európában a más vezető gazdaságokhoz képest tapasztalható innovációs szakadék egyre szélesebbé válik. Az Európai Unión belül is megvan az innovációs szakadék, mivel a tudás és technológiai fejlesztések kereskedelmi forgalomba történő konvertálása elmarad. Feltétlenül ösztönözni kell a nemzeti és regionális K+F kapacitások bővítését, hogy a technológia és a tudás a gazdaságban valóban felhasználásra kerüljön, valamint a szaktudás terjesztését és a visszacsatolások mechanizmusait kidolgozzák. A kkv szektor bevonása a K+F tevékenységekbe, valamint ezen cégek K+F befogadóképességének növelése

¹ Az Európai Unió Tanácsának határozata a kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról (2006/702/EK), az Európai Unió hivatalos lapja, L291/11.

² Az Európai Unió Tanácsának határozata a kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról (2006/702/EK), az Európai Unió hivatalos lapja, L291/11.

nélkülözhetetlen, hiszen ez a szektor foglalkoztatja az alkalmazottak kétharmadát. Nagyon fontos feladat az állami és magán K+F tevékenység koordinációja a duplicitások kiszűrése, és a szinergiahatások jobb kiaknázása érdekében. A kohéziós politika segíti valamennyi régiót kutatási és innovációs kapacitásuk kialakításában. A régiók így eredményesen részt tudnak venni az Európai Kutatási Térségben. A regionális stratégiák kialakításakor nem lehet figyelmen kívül hagyni a K+F beruházásokat, az innovációkat, a szellemi tőke és a vállalkozói szellem kibontakoztatására tett intézkedéseket.

A kohézióra vonatkozó közösségi stratégia az alábbi cselekvési iránymutatásokat fogalmazza meg a K+F területére:

- A vállalkozások közötti, valamint a vállalkozások és az állami kutatási, oktatási intézmények közötti együttműködés megerősítése a regionális és transzregionális kiválósági klaszterek létrehozásának támogatásával.
- A kkv szektoron belüli K+F tevékenységek és a technológiatranszfer támogatása (a cél az, hogy a kkv szektor hozzáférjen az államilag finanszírozott kutatóintézetekben megvalósuló K+F szolgáltatásokhoz).
- A regionális határokon átnyúló és transznacionális kezdeményezések támogatása, amelyek célja a kutatási együttműködés megerősítése és a teljesítőképesség fejlesztése az EU kutatási politikájának prioritást élvező területein.
- A K+F kapacitás kiépítésének megerősítése, ideértve a kutatási infrastruktúra, valamint a humán erőforrás fejlesztését a jelentős növekedési képességgel rendelkező területeken.³

Elemelve a statisztikai kimutatásokat, jól látszik, hogy a közép-kelet európai volt szocialista országokban a forrásallokáció jóformán teljes mértékben a konvergencia célkitűzésekre irányul. A tíz közép-kelet európai ország közül csupán Csehország és Szlovákia esetében fordul elő, hogy a források minimális hányadát, - 2 illetve 5%-ot a regionális versenyképesség és foglalkoztatottság célkitűzésre fordítják. Hazánk esetében is a teljes forrásösszeget, 25.307 millió eurót a konvergencia és kohéziós célkitűzésekre használják fel. Németország esetében az allokált források 59%-a esik a konvergencia és kohéziós célkitűzésekre a 2007-2013-ig terjedő időszakban. Franciaország esetében az arány fordított, ott ugyanis a források 68%-a jut a versenyképesség erősítésére. Az egyes uniós tagországok forrásallokációja szintén jól szemlélteti a kétsebességű Európa kialakulását. Míg a közép-kelet európai államok és a mediterrán országok elhanyagolható forrásokat allokálnak a versenyképesség növelésére, - leszámítva Spanyol- és Olaszországot a maguk 33 és 26%-val -, addig a Benelux –államok, Dánia, Írország, Franciaország a rájuk eső források meghatározó hányadát, ha nem az egészét a versenyképességük fokozására költik.

A 2007-2013-ig terjedő időszakban az EU mindösszesen 342.757.567.465,-EUR összeget fordít a konvergencia, valamint regionális versenyképesség és foglalkoztatás célkitűzésekre, amelyből 25%-kal rendelkeznek az innovációk (85.198 millió EUR). Az innovációkra szánt teljes összegből 48 milliárd eurót a régi tagállamok, 35 milliárd eurót pedig a 12 új tagállam használhat fel. Összehasonlítva az aktuális számokat a 2000-2006 közti időszakkal, jól látható, hogy az innovációra szánt összeg több mint kétszeresére nőtt. A 2000-2006-ig terjedő időszakban

³ Az Európai Unió Tanácsának határozata a kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról (2006/702/EK), az Európai Unió hivatalos lapja, L291/11.

25.502 millió EUR összeget fordítottak innovációkra, amely 11%-a a teljes konvergencia és versenyképesség célkitűzéseknek (224.441 millió EUR).

Jól megfigyelhető, hogy a konvergencia célkitűzések esetében a források 60%-át az új tagállamokban, míg a fennmaradó 40%-ot a régi tagállamokban használják fel. A regionális versenyképesség célkitűzések esetében fordított az arány, ott a források 94%-a jut a régi tagállamokra, míg a 12 új tagállam mindössze 6%-ban részesül.

Tekintettel arra, hogy az innováció nagyon széles körben elterjedt megközelítésmóddá vált, a 2007 és 2013. közti időszak kohéziós politikája olyan stratégiai megközelítésmódot követ, amely a növekedési stratégiákat európai, regionális, valamint helyi szinten akarja integrálni. Az új koncepció azt kívánja biztosítani, hogy az egyes szektorokat nem egymástól elkülönülten fejlesztik, hanem megvizsgálják az adott tagállam vagy régió társadalmi és gazdasági környezetét. A korábbi költségvetési időszakokhoz képest nagyon lényeges újdonság, hogy az innováció a kohéziós politika víziójának középpontjába került. A megváltozott körülményeket között a régiókat is arra sarkallják, hogy dolgozzák ki saját innovációs stratégiáikat. Mind a megújított lisszaboni stratégia, mind pedig a jelenlegi kohéziós politika külön kiemeli az innovációk jelentőségét, és az európai problémák leküzdésének kulcselemét látják bennük.

Európa 2020 stratégia

Az Európai Unió Európa 2020 elnevezésű stratégiája három meghatározó prioritáson nyugszik:

- A folyamatos növekedés biztosításán, amelynek alapja a tudás- és innováció alapú gazdaság,
- A fenntartható fejlődésen, amelyhez elengedhetetlen az alapanyag kímélő, környezetbarát és versenyképes gazdaság,
- valamint a belső, szociális fejlődésen, amelynek alapja a magas foglalkoztatottság bázisán létrejövő szociális és területi kohézió.

Az Európai Bizottság meghatározta, hogy hová kíván eljutni 2020-ra. Ebből a megfontolásból öt célkitűzést határoztak meg:

- A 20 és 64 év közti korosztály 75%-ának alkalmazása
- Az Európai Unió GDP-jének 3%-át a kutatás fejlesztés területén kell felhasználni
- A „20/20/20” klíma-energia célok elérése
- Az iskolából kimaradók arányát 10% alá kell csökkenteni, valamint a fiatal generáció 40%-ának kell felsőfokú diplomával rendelkeznie.
- A szegénységküszöb határán lévő emberek létszámát húsz millió fővel kell csökkenteni 2020-ra⁴.

A felsorolt célok egymáshoz kapcsolódnak, és kritikus jelentőséggel bírnak az EU jövője szempontjából. A siker érdekében a tagállamoknak a saját lehetőségeikhez mérten be kell építeni a közös célkitűzéseket a saját nemzeti célhierarchiájukba.

A kitűzött célok a három stratégiai növekedési prioritáshoz kapcsolódnak, viszont nem merítik ki teljes mértékben azoknak a nemzeti, uniós és nemzetközi szinten

⁴ Communication from the Commission, Europe 2020, a strategy for smart, sustainable and inclusive growth 3.p., Brussels, 3.3.2010. COM(2010) 2020

megvalósítandó akcióprogramoknak a sorát, amelyek a növekedést elősegítik. Az Európai Bizottság 7 meghatározó kezdeményezést indított útnak a meghatározott prioritások katalizátoraként.

Az Európai Bizottság hét kezdeményezése, amelyek elősegítik a prioritásnak kijelölt területek fejlesztését:

- „Innováció unió”: a kutatás-fejlesztés finanszírozási keretfeltételeinek javítása, a hozzáférés megkönnyítése, hogy az innovatív ötleteket valóban növekedést és munkahelyeket generáló új termékekre és szolgáltatásokra lehessen konvertálni.
- „Fiatalok mozgásban”: az oktatási rendszerek színvonalának emelése, valamint a fiatalok munkaerőpiacra jutásának elősegítése
- „Digitális Európa”: A nagy sebességű internet, és az egységes európai digitális piac bevezetése.
- „Erőforrás hatékony Európa”: A gazdasági növekedést le kell választani a nyersanyag felhasználás volumennövekedéséről. Az alacsony szénfelhasználás irányába való elmozdulás, az energiahatékonyság, a megújuló energiaforrások térnyerése, valamint a szállítmányozás modernizálása a negyedik kezdeményezés célja.
- „A globalizáció korára kidolgozott iparpolitika”: az üzleti környezet javítása, különösen a kis- és középvállalkozások számára, valamint egy világszinten versenyképes, erős, fejlődőképes ipari bázis kialakítása.
- „Új készségek, és munkahelyek teremtése”: a munkaerőpiac modernizálása, az életen át tartó tanulás filozófiájának elterjedése, az egymáshoz jól illeszkedő munkaerő kereslet és kínálat elérése, intenzív munkaerő mobilitás.
- „Európai platform a szegénység ellen”: ez a kezdeményezés a szociális és területi kohézió elérést célozza meg, úgy, hogy a növekedés és új munkahelyek előnyét minél szélesebb körű társadalmi rétegek élvezzék, és a szociálisan hátrányos helyzetűek minél jobban tudjanak integrálódni a társadalomba⁵.

Az előbb említett hét kezdeményezés, mind az uniót, mind pedig a tagállamokat kötelezi. Az EU szintű eszköztárat, mindenekelőtt a közös piacot, a pénzügyi intézeteket, és külső politikai eszközöket is be kell vetni az Európa 2020 stratégia megvalósítása érdekében.

Azonnali és elsődleges prioritás a pénzügyi rendszer reformja, a költségvetés konszolidációja a hosszú távú növekedés érdekében. Az Európa 2020 stratégia két oszlopon nyugszik: egyszer a prioritásokon és fő célkitűzéseken, másodsorban pedig az ország jelentéseken, amelyek orientálják a tagállamokat, hogy milyen stratégiát dolgozzanak ki annak érdekében, hogy újra növekedési pályára álljanak. Országspecifikus jelentések, javaslatok készülnek a tagállamok számára. Az Európa 2020 jelentés, valamint a stabilitás és növekedési csomag egyszerre készül el. Az Európai Tanács kezében összpontosul a teljes új stratégiai csomag. Az Európai Bizottság folyamatosan monitorozni fogja a célok elérése érdekében tett lépéseket, és szükség esetén módosító indítványokat tesz. Az Európai Parlament legfőbb felelőssége az, hogy mobilizálja az embereket, és a kulcsfontosságú kezdeményezéseknél részt vegyen a törvényalkotásban. Ezt a partnerségi megközelítést kell kiterjeszteni az EU bizottságaira, a nemzeti parlamentekre, a

⁵ Communication from the Commission, Europe 2020, a strategy for smart, sustainable and inclusive growth 4.p., Brussels, 3.3.2010. COM(2010) 2020

nemzeti, helyi és regionális intézményekre, a szociális partnerekre, valamint a civil szervezetekre is, hogy a felvázolt vízió elérhető közelségbe kerüljön.

Nagymérvű átalakulás korszaka

A mostani gazdasági válság precedens nélküli a jelen generáció számára. Az EU GDP-je 4%-ot esett 2009-ben, az ipari termelés visszaesett a 90-es évek színvonalára, valamint 10%-ra szökkent fel a munkanélküliség. A jelenleg még mindig nagyon törekeny pénzügyi rendszer nem teszi lehetővé a vállalkozások és a háztartások számára a kölcsönhöz jutást. A háztartási hiány az egész Európai Unió szerte a GDP 7%, az eladósodottság mértéke pedig a GDP 80%-a. A növekedési potenciál mértéke a felére esett vissza.

Az Európai Unió strukturális gyengeségei a felszínre kerültek

A krízisből való kilábalás nagy kihívást jelent, viszont ennél még nagyobb kihívás, hogy sikerüljön megváltoztatni a krízisidőszakot megelőző struktúrát. A gazdasági válságot megelőző időszakban is voltak már olyan stratégiai területek, ahol az EU a versenytársai mögött kullogott. Az unió átlagos növekedése alulmaradt a fő gazdasági partnereivel szemben, ami elsődlegesen a termelékenységben tapasztalható hátránynak tudható be. A termelékenységi hátrány leginkább az alacsony szintű kutatás-fejlesztésbe való beruházás, az információs technológia nem kielégítő hasznosítására, valamint a társadalom részéről az innovációk iránt tanúsított közönyösség számlájára írható. A gazdasági környezet abszorpciós képessége, valamint dinamizmusa szintén alulmarad a triád másik két tagjához képest.

Az Európai Unió átlagos 20-64 év közötti, 69%-os foglalkoztatási rátája szintén jelentősen elmarad a többi gazdasági térség mutatójától. Európában az idősebb, 55-64 év közti korosztály csupán 46%-a dolgozik a 62%-os amerikai és japán átlaggal szemben. Ezen túlmenően az európaiak 10%-kal kevesebb munkaórát dolgoznak amerikai, és japán társaikhoz képest⁶.

A demográfiai problémák is egyre erősebben jelentkeznek. A baby-boom generáció nyugdíjazásával párhuzamosan az aktív, dolgozóképes lakosság aránya csökkenésnek indul 2013-14-től. A 60 év feletti lakosság aránya kétszer olyan ütemben növekszik, mint 2007. előtt. A csökkenő aktív munkaképes lakosság aránya, a versenytársaknál magasabb munkanélküliség, valamint a nyugdíjasok számarányának drasztikus növekedése egyre nagyobb terhet jelent a jóléti ellátórendszerekre nézve.

---

⁶ Communication from the Commission, Europe 2020, a strategy for smart, sustainable and inclusive growth 5.p., Brussels, 3.3.2010. COM(2010) 2020

A globális kihívások egyre erősödnek

Európának fel kell tárnia a strukturális gyengeségeit, és kezelni kell azokat, ha meg akarja őrizni eddigi pozícióját, nem is beszélve a korábban célul kitűzött első helyről.

Korunk nemzetgazdaságai nagymértékben össze vannak kötve, a világgazdaság talán legátfogóbb és általánosabb ismertetőjegyévé vált az interdependencia fogalma. Az EU továbbra is jelentősen profitálni fog nyitott gazdaságából, viszont nem szabad figyelmen kívül hagyni a többi fejlett gazdasági közösség, és feltörekvő, újonnan iparosodott ország részéről jövő egyre intenzívebbé váló versenyt. Az újonnan iparosodott ország kifejezés nem fedi le teljes mértékben azon országoknak a csoportját, akik az 1950-60-as években szereztek vissza önrendelkezésüket, és az idők szavát megérezve a tudásalapú, szolgáltatásorientált, magas K+F értéket tartalmazó termelés irányába orientálták gazdaságukat. Ezek az országok, mint például Szingapúr, Malajzia, Dél-Korea a korábbi mezőgazdaságon és kitermelőiparon alapuló gazdaságukat egyenesen az „iparon túli gazdaságba” vezették át, ahol a hangsúly az információ-kommunikáció, a K+F, valamint a szolgáltató szektor mindent átható dominanciájára helyeződik. Kína és India helyzete az előbb említett országoktól eltérő, viszont tagadhatatlan, hogy mind a korábban szocialista tervgazdaságot folytató Kína, mind pedig a korábban nagyon erős agrár- és primer iparági dominanciát mutató India is nagyon céltudatos, a kutatás-fejlesztés bázisán alapuló, ipari-szolgáltató orientált gazdaságpolitikát folytat. A tudásalapú társadalom egész országot érintő átütő sikeréről természetesen még elhamarkodott lenne beszélni, tekintettel arra, hogy a nevezett két országban a lakosság 60-70%-a még falvakban él, és az infrastruktúra színvonala nem kielégítő.

Az azonban tagadhatatlan, hogy az erőteljes K+F iparágakba történő befektetés lehetővé teszi a feltörekvő országok számára, hogy egyre inkább integrálódjanak a nemzetközi munkamegosztásba, és minél előrébb jussanak az értékláncban. A korábbi fejlődő országok világgazdasági versenybe való bekapcsolódása az általuk gerjesztett nem jelentéktelen versenykényszer mellett lehetőséget is biztosít az EU számára, hiszen óriási belső piaccal rendelkeznek.

A világ pénzügyi intézményrendszere felülvizsgálatra szorul. A hitelekhez való könnyű hozzáférés, a bankok sokszor túlzó, és felelőtlen kockázatvállalásai vezettek a lufi gazdaságok kialakulásához. Európának is ki kell dolgozni egy kríziskezelő intézményrendszert, és mechanizmust, amely biztosítja, hogy ne rendüljön meg a pénzügyi rendszer.

A klímaváltozás és erőforrás-gazdálkodás drasztikus cselekvési programot kíván. A túlzott fosszilis energiatülszórás, valamint a nyersanyagok nem elég hatékony felhasználása nagyfokú függőséget, és nemzetbiztonsági kockázatot generál, míg a hirtelen áremelkedések sokkolják a nemzetgazdaságokat. A világ népességének 6-ról 9 milliárd főre emelkedése felgyorsítja a természetes erőforrásokért folyó versenyt, és egyre jobban igénybe veszi a környezetet. Az EU-nak össze kell fogni a világ többi régiójával is, hogy stabilizálni tudja a világ természetes környezetének állapotát.

Az EU 2007-2013-ig terjedő költségvetési időszakának elemzése

Az Európai Unió éves költségvetése megközelítőleg 120 milliárd EUR, amely az összes tagállam GDP-jének 1%-át teszi ki. A strukturális és kohéziós alapok egyharmad részben részesülnek a teljes éves költségvetésből. Az Európai Szociális Alap 8%-kal részesül a teljes EU költségvetésből. Az aktuális hét éves periódusban 75 milliárd EUR összeget költ az ESZA minőségi munkahelyek teremtésére. A teljes uniós költségvetésből a strukturális alapok összesen 35%-ban részesülnek, amely éves szinten 42 milliárd euró összegnek felel meg.

Az egy főre eső GDP nagysága határozza meg, hogy egy régió, vagy ország konvergencia, vagy a regionális versenyképesség célkitűzés alá tartozik. A konvergencia régiók esetében magas az ESZA társfinanszírozás mértéke, akár 80%. A konvergencia célkitűzés keretében olyan munkahelyteremtésre irányuló projekteket finanszíroznak, amelyek a gazdasági növekedést és a foglalkoztatás mértékét az uniós átlag irányába tolják. A regionális versenyképesség célkitűzés keretében az ESZA az olyan országok és régiók munkaerőpiacait támogatja, amelyek ezáltal versenyképesebbé bálnak, és helyt tudnak állni a világgazdasági versenyben.

Az ESZA költségvetésének szétosztása több faktortól függ. A nagy lélekszámmal rendelkező nagy tagállamok több forráshoz jutnak. Valamennyi tagállam esetében a konvergencia régiók több forráshoz jutnak. Figyelemreméltó, hogy az új tagállamok arányaiban több forráshoz jutnak régebbi társaiknál. Ez az intézkedés szinkronban van azzal a céllal, hogy az új tagállamoknak fel kell zárkóztatniuk gazdaságaikat, és a globális világgazdaság elvárásaihoz kell igazítaniuk munkaerőpiacaikat. Ebben az esetben ütközik ki leginkább az ESZA kohéziót szolgáló szerepe. A legrászorultabb régiókat támogatják annak érdekében, hogy az EU minél egységesebbé váljon.

A 2007-2013 időszak pénzügyi keretét vizsgálva megállapítható, hogy a versenyképesség irányába tolódik el a hangsúly. A versenyképesség a növekedésért és foglalkoztatásért elvevésésű előirányzatra szánt kiadások éves szinten 6-7%-kal növekednek a közös agrárpolitika rovására, amelyek éves szinten 3%-kal csökkennek.

A pénzügyi keret szerkezetének és prioritásainak változása a 2000-2006 és 2007-2013 költségvetési tervezési periódusban (millió euró 2004-es árakon)

Kötelezettségvállalási előirányzatok	2000-2006 (2004-es árakon)	%	Kötelezettségvállalási előirányzatok	2007-2013 (2004-es árakon)	%
1. mezőgazdaság	330 544	44,33%	1. Fenntartható növekedés	382 139	44,21%
1.a közös agrárpolitika	292 287	39,20%	1.a. Versenyképesség a növekedésért és foglalkoztatásért	74 098	8,57%
1.b vidékfejlesztés	38 257	5,13%	1.b. Kohézió a növekedésért és foglalkoztatásért	308 041	35,64%
2. strukturális tevékenységek	258 656	34,69%	2. A természeti erőforrások megőrzése és kezelése	371 344	42,96%
Strukturális alapok	230 900	30,96%	ebből: piachoz kapcsolódó kiadások és közvetlen kifizetések	293 105	33,91%
Kohéziós alap	27 756	3,72%	3. Állampolgárság, szabadság, biztonság	10 770	1,25%
3. Belső politikák	52 439	7,03%	3.a. szabadság, biztonság, jog érvényesülése	6 630	0,77%
4. Külső akciók	34 486	4,62%	3.b. Állampolgárság	4 140	0,48%
5. Igazgatás	38 099	5,11%	4. Az EU mint globális szereplő	49 463	5,72%
6. Tartalékok	4 258	0,57%	5. Igazgatás	49 800	5,76%
7. Előcsatlakozási támogatás	23 493	3,15%	6. Ellentételezések	800	0,09%
8. Ellentételezés, kompenzáció	3 750	0,50%			
Kötelezettségvállalási előirányzat	745 725	200,00%	Kötelezettségvállalási előirányzat	864 316	100,00%

Forrás: Európai Közösségek Bizottsága, ICEG Munkafüzet 20. 2007. június 30. 15.o.

A táblázatból jól láthatók a kötelezettségi előirányzatok szerkezeti változásai. A Római Szerződés alapvető célja volt az európai gazdasági és politikai unió létrehozása. E célok elérése érdekében a tagállamoknak számos korábbi nemzeti szintű jogkört át kell ruházniuk az unióra. A kiszélesedő közösségi feladatok és célkitűzések megvalósítása értelemszerűen maga után vonja a közös költségvetéshez való hozzájárulás növelésének szükségességét. Az unión belül az egyes ország-csoportok különböző érdekekkel rendelkeznek. A nettó befizető tagállamok a közös költségvetést tekintik kiindulási alapnak, és nem a közös politikákat és közös célokat. A nettó befizetők a befizetések arányosítását, vagyis a nemzeti érdekek karakteresebb képviselőit támogatják. Ezzel ellentétben a közös költségvetés haszonélvezői folyamatosan a szolidaritás, a konvergencia erősítését, a közös költségvetés újraelosztó jellegét támogatják. A mediterrán országok unióhoz való csatlakozásával lényegesen megváltozott a költségvetés jellege. A magrégiókhöz képest fejletlen perifériák a költségvetési célok és a közösségi források újrafelosztását igényelték.

A közép-kelet európai 12 újonnan csatlakozott állam kohéziós igényei, szükségletei csak tovább bonyolítják a helyzetet, mivel az allokálható források fajlagosan lecsökkentek, és az új finanszírozási igények a gazdasági recesszió közepette jelentkeznek. Az új tagállamok mindenekelőtt a felzárkóztatásban, a

kohézió erősítésében érdekeltek. Nagyon komoly érdekellentétek körvonalazódnak az unió régi tagállamai – mag országok – periféria között, valamint az újonnan csatlakozott államok és a korábbi, de jelenleg is haszonélvező tagállamok között. Ezen túlmenően filozófiai érdekellentétek is feszülnek. Az egyik álláspont a piacok védelmét támogatja, míg a másik szemlélet a versenyképesség előmozdítását erősítené.

Komoly dilemma előtt állnak az EU döntéshozói. El kell dönteniük, hogy az eddig is jól teljesítő magrégiókat erősítik a versenyképesség jelige hangoztatásával, vagy a leggyengébb, legelmaradottabb régiókat próbálják felzárkóztatni. Az uniónak el kell dönteni, hogy a gyorsabb gazdasági növekedést jelentősebb fejlettségbeli különbségekkel, vagy a lassabb növekedést, csökkenő fejlettségbeli különbségekkel választja. Az Európa 2020 stratégiát olvasva egyértelmű, hogy az Európai Unió a versenyképesség erősítése mellett száll síkra a recesszió által sújtott világgazdasági versenyben, amely egyértelműen a kétsebességű Európát vetíti elő. A közösségi költségvetés mérete jelentős változásokon ment keresztül az elmúlt évtizedekben. Az 1965-1970-es években a közösségi költségvetés az EU GDP-jének 0,4%-át tette ki, a források túlnyomó részét a közösségi agrárpolitikára költötték. 1985-ra a közös költségvetés mértéke az EU GDP-jének 0,85%-ára emelkedett, azaz megkétszereződött.⁷

Ebben az időszakban is meghatározó maradt a mezőgazdaság a maga 2/3 részesedésével. A mediterrán országok csatlakozása miatt egyre lényegesebbé vált a strukturális politika. A 2007-2013-ig terjedő időszakban az uniós GDP 1,24%-ban rögzítették a saját források felső határát, míg a kiadási főösszeg esetében ezt a számot 1,048%-ban határozták meg.

Irodalomjegyzék

Az Európai Unió Tanácsának határozata a kohézióra vonatkozó közösségi stratégiai iránymutatásokról (2006/702/EK). Európai Unió hivatalos lapja, L291/11.

ICEG Munkafüzet 20. 9. o., 2007. június 30.

Communication from the Commission, Europe 2020, a strategy for smart, sustainable and inclusive growth 5.p., Brussels, 3.3.2010. COM (2010) 2020.

⁷ ICEG Munkafüzet 20. 9. oldal, 2007. június 30.